

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Joannis Commirii E Societate Jesu Carminum Libri Tres

Commire, Jean

Lutetiae Parisiorum, 1678

Ara Druidum Virgini Pariturae Sacra. Carmen.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14818

*ribilis ut castrorum
acies ordinata ?
Cant. 6. 9.*

Ut nunquam exiit lucem capitisque decentes
Sol radios : ut fulmineis exercitus armis
Infert se campo terroremque incutit hosti :
Sic te , Virgo , Dei donis & numine cinctam
Infernæ tremuere acies ; ipsoque sub ortu
Ultricem Stygii dominator sensit Averni.

Talia cantantes memorant : cantantibus illis
Jessides una cum conjugè numen adorat ,
Inque vicem meritas solvunt pro munere laudes.

ARA DRUIDUM

VIRGINI PARITURÆ SACRA.

CARMEN.

VIRGO decus cœli , gentis spes altera nostræ ,
Quam legit pater omnipotens magis omnibus
unam

Magnorum adjutricem operum ; pactique sequestram
Fœderis esse dedit mortalibus : accipe , Mater ,
Quem tibi nos tua progenies sacramus honorem ,
Nec vero te pœniteat cantantibus æquas
Indulsiſſe aures famulis : tu carminis hujus
Scilicet argumentum ingens : tibi nostra laborat
Musa uni ; in te eadem cursu defuncta quiescet ,

Consilii interpres sacri pacisque futuræ ,
Bethlemias cœlo Gabriel allapsus in ædes
Cunctantem Divam , & sanctæ violare timentem
Dona pudicitiae sermone ambibat amico ,
Omnia tuta docens , referansque oracula vatum ;

*Ecce ancilla Do-
mini, fiat mihi se-
cundum verbum
tuum, Luc. 1. 38.*

At Virgo, neque enim veris non credere dictis
Passa fides, tacito sensu confessa minorem
Annuit, & placido demum sic ore profatur:
Haud equidem optavi, nec tantos invida honores
Præcepi unquam animo. Sed si tua certa voluntas
O genitor, famulæ nec dedignabere vilis
Hospitia, en adsum: sanctos quin protinus orsus
Perficias nil deinde moror, neque iussa recuso.
Vix ea protulerat, cœli patuere recessus
Obicibus ruptis: multoque in lumine Verbum,
Omniparens Verbum patria de mente profusum
Exiluit: castæque illabens Virginis alvo
Factus homo est, nostrisque pares Deus induit artus.
Continuo Libani de vertice pronubus ales
Dat signum populis. Toto respondet ab orbe
Aligerum pubes: quique alto sidera cœlo
Torquent: quique cavas magno curvamine nubes
Suspendunt: & queis sortito mobile ponti
Contigit imperium, aut terræ commissa potestas.
Una omnes dominum studio certante fatentur,
Et variis gaudent venientem prodere signis.
Atque ea dum trepidas gentes ostenta morantur,
Ignarosque trahunt sensa in contraria vates:
Advertit mites oculos Carnutibus oris,
Jam tum præcipuo Celtas dignatus amore,
Rex superum. Stat fixum animo, quando impia leges
Detrectat Judæa suas, cœloque rebellat;
Hanc gentem sibi perpetuis addicere pactis.
Quippe videbat uti quondam labentibus annis
Cognatus populus, genus alto à sanguine Franci,
Post domitas Alpes, Rhenumque, Albimque minacem,
Et Pyrenæi perrupta repagula saltus,

Se patriæ tandem lætus reddebat ovanti.
Galli agnoscebant reduces, & foedere juncto
Sponte sua regni in partem laudisque vocabant.
Hinc mixto stirpem cernebat semine nasci,
Insignem superûm cultu & pietate futuram.
His super atque aliis motus regnator Olympi,
Nutu quo solitus volucres excire ministros
Significat Michaëli, & dictis talibus infit:
Vade age, fide vigil, celeri delabere penna
Qua Liger irriguo felices temperat agros
Flumine; qua variis torquens erroribus undas
Sequana se toties fugit & sectatur eundo.
Hic monstrorum experts, cultusque ignara profani
Gens Druidum prima missos ab origine ritus
Servat adhuc, castumque aris defendit honorem:
Quamvis vana suos jamdudum inducere certet
Roma Deos, tellusque Jovem procul omnis adoret.
Tu pactorum illis, tu sancti nuntius ibis
Connubii; & gravidam promissæ virginis alvum
Numine concepto referes: nam gentis amatae
Ex hoc credo tibi curas & fata resigno.
Tu populum late dominantem auctumque trophæis
Ductor ages: quaque aut pietas aut læsa vocabit
Relligio, natiq; aut magnæ gloria matris;
Illò alacres vertent ultricia protinus arma,
Et nostro ardebunt animas impendere honori.
Dixerat. Ille Dei jussis & munere lætus
Templa auro radiata & amœnas deserit arces
Cœlestis Solymæ, pronoque per æthera lapsu
Carpit iter. Cannâ pila segnior exit ahenâ,
Cum filice excusso rapuere in fomite flammam
Arida nitra, viamque sibi vi repperit ignis.

Jamque ille obliquos qua signifer explicat orbes
 Pietaque sideribus loca transilit: omnis euntem
 Stellarum chorus acclivi procul igne salutant.
 Continuo occurrunt nubes & densior æther,
 Atque humiles sensim emergunt ex æquore terræ.

Vide Plinium l.
 16. c. 44. ex quo
 hæc descripta sūt.

Tempus erat quo rite sacris operata juventus
 Longævique senes viscum fatale legebant:
 Cornua nam sexto Phœbe reparaverat ortu.
 It longum lucis & opacis montibus agmen
 Vestibus in niveis & cincti tempora quercu.
 Devenere locum ramis ubi ditibus arbor
 Gaudia fortunamque anni pulcherrima gestat.
 Exclamant populi & læta cum voce salutant
 Demissum cœlo munus: sonat avia longe
 Sylva pedum plausu, respondet vallibus Echo.
 Protinus antiquo lectus de more sacerdos
 Aëriæ sese longæva in brachia quercus
 Subjicit ascensu, gradibusque enititur altis.
 Tum falce aurata viscum decerpit: at illud
 Candenti Druidæ sagulo manibusque pudicis
 Excipiunt, magnaque ferunt ad limina pompa.
 Eubages interea & præfago pectore Bardi
 Dant membris solitos motus, & mystica dicunt
 Carmina, virgultique sonant felicitis honorem:
 Ut lætis pubens foliis & vimine denso
 Luxuriet, ramosque in amœnum circinet orbem:
 Ut nitido referat lucentes semine baccas.
 Tu panacæa salusque viris; tibi mille juvandi
 Nomina sunt: tu terribiles virtute chelydros,
 Serpentumque immane genus; tu noxia longe
 Monstra fugas, sterilemque avertis messibus annum.
 Non te, sancte frutex, glebam molitus arator

Seminibus

Seminibus coluit jactis ; non cortice fisso
 Externis docuit peregrinum inolescere truncis :
 Sed cœli pollente fatu sub luminis auras
 Exoreris , pulcra fœcundans prole parentem.
 Sic quondam , nec longa mora est , sine semine nascens
 Æthereum germen felici stirpe virebit.
 Salve vera Dei proles , decus addite terris :
 Adventu nos , alme , tuo & tua protege regna.

Talia fatidico memorantes carmine sacram
 Intravere domum , quam vivo in pumice multus
 Incidit labor , & nativo muniit arcu.
 In medio fertis halans & messe Sabæa
 Ara fuit , nitidoque super de marmore signum
 Virginis os habitumque ferens. Ea maxima quippe
 Religio Druidum genti & Carnutibus oris.
 Quis porro hanc illis aram monstraverit auctor ,
 Quis signum intulerit , paucis ab origine prima
 Expediam. Cum fatali de puppe Noachus
 Natos reliquias undarum & vindicis iræ
 In partem , quam fors sua cuique ferebat habendam ,
 Mitteret , atque in tres totum describeret orbem :
 Dicitur Japetum , quo patri carior alter
 Non fuit , his ultro compellavisse , futura
 Vaticinans : Nate auspiciis exorte secundis ,
 Cui pingues superi terras feliciaque arva
 Europæ , & montes argento auroque tumentes ,
 Necnon & sobolem spondent , quæ sidera fama
 Vincat , & innumeras tumidi maris æquet arenas :
 Aspicias ut quacumque ingens protenditur orbis
 Terrigenum stirpem letalibus hauserit undis
 Offensus genitor. Tot quondam ex millibus octo
 Vix animæ superant , ævi spes sola futuri ,

Quas tristi exitio & communi funere traxit
 Incolumes. Menti hunc pietas subjecit amorem,
 Lapsuræque olim cœlo reverentia prolis,
 Innuba quam mater pariet, mea maxima cura.
 Nunc tu, nate, fidem hanc animis servare memento:
 Inque tuos fac ut vigeat transmissa nepotes.
 Ac ne quem capiant tantarum oblivia rerum;
 Hoc signum, signumque manu fatale retexit,
 Quod Deus ipse mihi supera demisit ab arce,
 Quum nova sanciret conceptis fœdera verbis,
 Munus habe: ac tanto credas cum pignore census
 Accipere immensos, duraturumque favorem
 Numinis: hæredes eadem fortuna sequetur.
 Virgineam effigiem quisquis servare nepotum
 Dignus erit, raptos nunquam ille queretur honores:
 Eque sacra regni pendebit imagine fatum.
 Accipit Iapetus gaudens, meritaque parenti
 Persolvit grates: nec vero illusa fides est
 Eventis. Tumidi tanto duce marmoris æstus,
 Ventorumque minas, syrtesque & naufraga saxa
 Exuperans, tandem dotalibus appulit oris.
 Hinc Gomeri moriens pignus cœleste reliquit:
 At Gomeres Gallo, quo gens auctore superbit
 Gallica, & acceptum servat per sæcula nomen.
 Ille Dei monitu Ligerina fluentia sequutus
 Carnutum insedit terras, & numine dextro
 Felix depositum monstrata in sede sacravit.
 Atque illa missus Druidis ab origine fluxit
 Relligionis honos, casti & reverentia cultus.
 Ergo ubi sacratam frondem ad vestigia Divæ
 Deposuere; focus puri incenduntur odores,
 Turaque, & Assyrio sudatæ cortice guttæ,

Et myrrhæ fletus, & acerris balsama plenis.
It fumus cœlo, spirant suffitibus auræ.
Et jam finis erat: rapido cum vortice flamma,
Incertum unde micans, visco circumdata inhæsit,
Et sacrum arripuit late nemus: inde sereno
Agmine dilabens oculos effugit hiantes.
His aliud primoque magis mirabile monstrum
Adjicitur, Druidumque improvise pectora turbat.
Nam Divæ insolito tentari viscera motu,
Ac velut in partus tumidum se tendere ventrem
Attoniti cernunt: nec tanta exponere cuiquam
Prodigia, aut cœli monitus referare potestas.
Tum Michaël membris speciem mortalibus aptam
Dans circum, densoque sub aère numen opacans
Prodiit in medios, manibusque silentia jussit,
Assimulans Prisci canos rugasque seniles:
Prisci quem meritis non inferioribus ætas
Imposuit Druidum solio & Carnutibus oris.
Atque ita divina cum majestate profatur:
Illustres Druidæ, vosque ô præstantia Bardi
Pectora, queis tanto ante datum est præsciscere mente
Casta puerperia, & partus celebrare futuros:
Venit læta dies tandem atque optabile tempus,
Cum nullo fata patre, & virgineis hymenæis,
Implevit trepidam fœcundo numine matrem
Mortali æthereum miscens genus, alma Tonantis
Progenies. Hoc astra canunt, hoc terra fatetur
Ominibus tantis: neque nos oracula vatum
Longius indubitare sinunt. En ipse puellam
Hærentem thalamo aspicio, & cœlestibus alte
Defixam curis. Stat contra flammiger ales
Ex vultu pendens, nec se declinat ab illo.

Ipsa solo castos oculos pudibunda moratur :
 Spemque inter partus & virginitatis amorem
 Affectu dubio trepidat. Quid tuta moraris
 O Virgo ? sanctone etiam certare pudori
 Posse Deum credis ? damnosa silentia rumpe
 Ocyus , & sacram ne differ reddere vocem ,
 Unde salus terrarum , & cœli gloria pendent,
 Aspicitis ? Deus ecce Deus salit æthere ab alto ,
 Optatus veluti resolutis nubibus imber
 Labitur , & penitus sitientes proluit agros.
 Proh pietas ! proh dulcis amor ! quæ tanta virorum
 Gratia , quæ laus est ; ut caro in patre morantem
 Unigenam , & toto recubantem pectore , longum
 Distraheres , curis onerans flagrantia corda ?
 At te , magne infans , cœlestibus excita templis
 Relligio , Pietasque & veri conscia Virtus ,
 Atque antiqua Fides mortalibus exul ab oris
 Jampridem , niveoque vehens Pax aurea curru ,
 Agglomerant venientem , & terras agmine cingunt,
 Nec minus obscoenæ pestes , Acherusia monstra
 Diffugiunt : properantque alta se condere nocte ,
 Fœda Superstitio , & vultus non simplicis Error ,
 Luxusque , Ambitioque , & habendi dira Cupido.
 Quare agite , ô Galli , præsens agnoscite numen :
 Et pariter gnati , castæque parentis amorem
 Cura sit obsequio jam nunc meruisse fideli.

Talia dicentem lux circumfusa repente
 Vestiit aligerum. Ceu quondam nubis opacæ
 Victor cœrulea purus sol restat in æthra.
 Olli lux roseo frontem suffecerat igni
 Atque genas : superant geminum duo lumina fidus :
 Tortilibus radiis crines comuntur : at illos

Bissenis aptum stellis diadema coerces.
 Ipse manu secto virgam ex adamante coruscat,
 Magnorum effectricem operum, qua præditus omnem
 Naturam ciet. Hæc sceptrum est, cum legibus æquis
 Componit populos & colla volentia mulcet;
 Si quassante jugum renuunt cervice rebelles,
 Fit mucro, atque rigens immani pondere clava.
 Sed tamen ad placidos usus vis prima, decusque
 Præcipuum. Hac duris largos è rupibus amnes
 Elicit: hac signat pacalem nubibus arcum,
 Fatidicisque notis rutilantia sidera pingit.
 Diriguere metu Druidæ: nec tanta caducis
 Fulgura sufficiunt oculis durare tuendo.
 Tum Michaël vultu trepidos & voce benigna
 Compellans: Curas, inquit, secludite inanes,
 Pellite corde metus: adsum delapsus Olympo
 Tutor ego invictæ gentis: nam Gallica regna
 Ipse mihi Deus, & rerum commisit habenas.
 Et nunc promissos per tot labentia partus
 Sæcula, venturumque innupta ex virgine regem
 Pandere me iussit, finemque afferre laborum.
 Sic fatus tangit cœlesti cuspide marmor,
 Et sacra titulum memorem sub imagine signat:
 ARĀ TIBI HÆC VIRGO NUMEN PARITURA DICATUR.
 Adjicit in Gallos fidei argumenta futuræ;
 Divæque auxilio toties servanda periclis
 Sceptra, sciens fatorum & veri providus auspex.
 Hic Geticas acies Normannus & agmina Rollo
 Usta per arva trahens Carnutum infuderat oris,
 Partheniamque urbem dura obsidione premebat.
 Stant contra cives nequicquam, & mœnibus hostem
 Armati prohibere parant. Ille acrior instat

Per flammæ per tela : augent discrimina vires,
 Non oblita suos Virgo patrona clientes
 Rebus in extremis. Vix sacrum attollere signum
 Instituire ; repens Mavortia pectora terror
 Occupat , inque fugam versæ dant terga phalanges.

Philippus Augu-
 stus ad Bovinas vi-
 ctor ope Beatæ
 Virginis.

Hic dejectus equo , medioque in turbine belli
 Divæ orabat opem non cassa in vota Philippus.
 Diva videbatur lapsæ protendere dextram ,
 Majoresque afflare animos. Ille asper in armis
 Instaurat pugnam , Francosque reducit in hostem ,
 Vi , ferro , incumbens. Sternuntur fortia leto
 Corpora , Germano restagnant sanguine campi ,
 Vixque per exanimûm Mosæ decolor exit acervos.

Philippus Vale-
 sius.

Nicolao Zanne-
 quino.

Visitur adhuc
 Philippi statua
 equestris Parisiis
 in æde B. Mariæ.

Parte alia fatorum & aviti nominis hæres ,
 Contemta bellum pro majestate gerebat
 Rex vultu atque animis præstans. Stat Flandria contra
 Sub duce fœdifrago tristes in prælia cogens
 Eumenidas. Sed enim præsentius æthere numen
 Virgo aderat Francis. Illa adnitente , rebelles
 Marte cadunt : cadit ipse nefandi fœderis auctor ,
 Immanemque animam media inter tela relinquit.
 At pius arma tholo Princeps suspenderat , auro
 Fulgentem galeam , & loriceæ nobile textum ,
 Et leves ocreas , & magnum desuper enssem ,
 Munere Diva tuo ducti monumenta triumphii.

Ludovicus XIII.
 regni sui Patro-
 nam ritu solemn-
 agnoscit B. Virgi-
 nem anno 1638.

Non procul æthereus fatali cuspide pictor
 Horrendam rerum faciem simulaverat. Ecce
 Turbo minax Francis & aheneus ingruit imber
 Exitium mortemque ferens. Jamque agmine facto
 Austriades aquilæ , conjuratique leones
 Se prædæ accingunt , rostroque & dentibus instant.
 Tu pacem tantos inter , Rex Juste , tumultus

Poscebas cœlo : & magnæ ad vestigia Matris
Sceptra reponebas dominam confessus. At illa
Sidereum ostendens clypeum tela omnia in ipsos
Verterat auctores , propriisque oppresserat armis.

Te quoque nobilibus mixtum Lodoice trophæis
Cernere erat. Medio de funere raptus adibas
Carnutis templum divæ , & votiva ferebas
Munera. Vadamem sequitur regina volucrum
Pacifico alludens plausu : decorisque futuri
Nuntia , liligeris gaudet se adungere signis.
Interea flammis invecta curulibus , ædes
Virgo suas propius vocem auditura clientis
Implebat : furiasque tibi , Lodoice , minantes ,
Duris frænatas vinculis , atque ære gravatas
Calcabat pedibus : simul Hæresin igne trifulco
Dite renascentem patrias trudebat ad umbras.

Atque hæc artifici postquam miracula virga
Depinxit , tandem ex oculis evanuit ales.
Tum Druidæ insueto perfusi numinis haustu
Poplitibus flexis parituræ Virginis aram
Amplexi circum sistunt : dominæque potentis
Servitio sese famulari lege suosque
Astringunt. Rursum sacri incenduntur odores :
Atque illos celeres studio certante ministri
Turibus clusos aureis Galilæa tulere
Mœnia , Reginæque & adhuc in ventre latenti
Christo primitias devotæ nomine gentis.
Hinc amor amborum in Gallos : hinc rebus in arctis
Certa fides crevit , non defectura nepotes.